

Cuprins

Prefață 11

Partea I

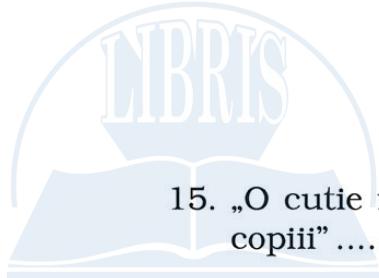
PARIS, 1871-1899

1. <i>Le West End</i>	35
2. <i>Un lit de parade</i>	49
3. „Un cornac care să o conducă”	55
4. „Atât de ușoară, atât de netedă la atingere”	62
5. O cutie cu zaharicale	75
6. O vulpe de lemn cu ochi încrustați	82
7. Fotoliul galben	88
8. Sparanghelul lui Monsieur Elstir	93
9. Chiar și Ephrussi s-a lăsat dus de nas	105
10. Micile mele profituri	115
11. Un „excelent <i>five o’clock</i> ”	123

Partea a II-a

VIENA, 1899-1938

12. <i>Die Potemkinische Stadt</i>	139
13. Zionstrasse	150
14. Istoria în derulare	156

15. „O cutie mare, pătrată, aşa cum desenează copiii”	170
16. „Liberty Hall”	178
17. Duduița	188
18. A fost odată ca niciodată	200
19. Tipologile vechiului oraș.....	205
20. <i>Heil Wien! Heil Berlin!</i>	215
21. Zero barat	240
22. Trebuie să-ți schimbi viața.....	251
23. Eldorado 5-0050.....	262

Partea a III-a

VIENA, KÖVESCES, TUNBRIDGE WELLS, VIENA,
1938-1947

24. „Un loc ideal pentru marșuri de masă”	279
25. „O ocazie unică”	291
26. „Bun pentru o călătorie dus”	304
27. Lacrimile lucrurilor.....	314
28. Buzunarul Annei	323
29. „Totul pe față, public și legal”.....	331

Partea a IV-a

TOKYO, 1947-1991

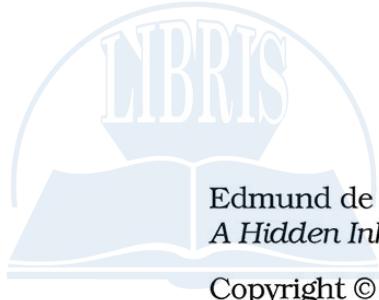
30. <i>Takenoko</i>	341
31. Kodachrome	351
32. De unde le ai?	364
33. Adevărata Japonie	372
34. Despre lustruire	381

Coda

TOKYO, ODESSA, LONDRA, 2001-2009

35. Jiro.....	387
36. Un astrolab, o planșetă, un glob.....	390
37. Galben/Auriu/Roșu.....	401
<i>Mulțumiri</i>	409

Edmund de Waal, *The Hare with Amber Eyes.*
A Hidden Inheritance

Copyright © Edmund de Waal 2010
First published in Great Britain in 2010 by Chatto &
Windus, Random House, 20 Vauxhall Bridge Road,
London SW1V 2SA
All rights reserved.

© 2014 by Editura POLIROM,
pentru ediția în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a detinătorului copyrightului reprezentă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/ sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: iepure din fildes cu ochi încrustați din corn de bivol de culoarea chihlimbarului, semnat Masatoshi, Osaka, cca 1880, colecția autorului

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

DE WAAL, EDMUND

Iepurele cu ochi de chihlimbar: o misterioasă moștenire de familie / Edmund de Waal; trad. de Ioana Aneci. – Iași: Polirom, 2014

ISBN print: 978-973-46-4195-6
ISBN ePUB: 978-973-46-4389-9
ISBN PDF: 978-973-46-4390-5

I. Aneci, Ioana (trad.)

7.074(420):730(520)
738(420) De Waal, E.

Printed in ROMANIA

Edmund de WAAL

Iepurele cu ochi
de chihlimbar

O misterioasă moștenire
de familie

Traducere de Ioana Aneci

POLIROM
2014

16

„Liberty Hall”

Mă simt încrezător: simt că viața de la Viena a lui Emmy von Ephrussi va deveni mai ușor de înțeles. Este o viață urbană al unui gen foarte diferit de familie, cu ritmul ei imuabil, la doar zece minute de mers pe jos de casa părintească din celălalt palat.

Acest nou ritm a început la scurt timp după întoarcerea lor din voiajul de nuntă, cînd Emmy și-a dat seama că e însărcinată. Elisabeth, bunica mea, s-a născut la nouă luni după nuntă. Mama lui Viktor, Emilie – în portretul meu, suavă și placabilă cu perlele ei –, a murit la Vichy la scurt timp după aceea, la 64 de ani. A fost înmormîntată la Vichy, nu în marele mausoleu al lui Ignace, și mă întreb dacă ea a pus la cale această separare finală.

După Elisabeth se naște Gisela, trei ani mai tîrziu, iar Ignace – micul Iggie – este al treilea. Se spune despre ei că sunt copii vienezi cu părinți evrei. Elisabeth este botezată după regata împărăteasă adorată de austrieci, Gisela după arhiducesa Gisela, fiica împăratului. Iggie este băiat și asta trebuie să fie clar. Ignace Léon primește numele bunicului său și al bogatului unchi de la Paris, amator de dueluri fără moștenitori, și pe cel al fratelui bunicului, Léon. Cei de la Paris aveau doar fete. Slavă Domnului că s-a născut și un fiu în familia Ephrussi, în

sfîrșit. Și că palatul este suficient de mare pentru ca unele încăperi să fie transformate în camere pentru copii și pentru lectii.

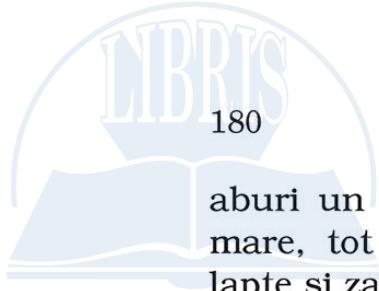
Palatul are un spațiu care este folosit în timpul zilei și unde mișună tot timpul servitorii. Se duc și se aduc tot felul de lucruri pe coridoare. Se aduc mereu apă caldă în dressing, cărbuni în birou, micul dejun în sufragerie, ziarul de dimineată în birou, platouri acoperite cu capac, rufărie, telegramme, scrisori de trei ori pe zi, mesaje, sfeșnice pentru cină, ziarul de seară în dressingul lui Viktor.

Și Anna, camerista lui Emmy, are o rutină. Programul ei începe cînd aduce carafa de argint cu apă călduță, la 7 și jumătate, și tava cu ceai englezesc în dormitorul lui Emmy și se termină seara tîrziu, după ce i-a pieptănat părul lui Emmy și i-a adus un pahar cu apă și niște biscoui cu cărbune.

În curtea palatului stă mereu pregătită o trăsură cu un vizitru în livrea. La trăsură sînt înhămați doi cai negri, Rinalda și Arabella. O altă trăsură este pregătită să-i ducă pe copii la Prater sau la Schönbrunn. Vizitiii așteaptă. Portarul, Alois, stă în picioare lîngă ușile uriașe care dau în Ringstrasse, gata să deschidă porțile.

Viena înseamnă dineuri. Se discută la nesfîrșit despre așezarea invitaților la masă. În fiecare după-amiază majordomul, ajutat de un lacheu, aşază masa cu o precizie milimetrică. Se discută dacă e bine să se aducă rațe de la Paris, dacă vin în cuști cu *Orient Expressul* cu o zi înainte. Sînt și florari – o cină cu un șir de portocali mici și în ghivece, în care atîrnă portocale scobite și umplute cu parf . Copiii sînt lăsați să se uite printr-o ferestruică atunci cînd sosesc invitații.

Emmy primește oaspeți acasă și după-amiază; are o măsuță pentru ceai pe care scoate

aburi un samovar de argint așezat pe o tavă mare, tot de argint: ceainicul, cănița pentru lapte și zaharnița la îndemînă, tăvițe cu tartine și prăjituri glazurate de la Demel, cofetăria palatului din Kohlmarkt, lîngă Hofburg. Doamnele își lasă blănurile în hol, iar ofițerii chipiele și săbiile, în timp ce domnii își păstrează jobenele și mănușile, pe care le aşază pe podea, lîngă scaun.

Există și o rutină anuală.

În ianuarie, Emmy are ocazia să scape de iarna vieneză. Nisa ori Monte Carlo cu Viktor – fără copii. Ei îi vizitează pe unchiul lui Viktor, Maurice, și pe mătușa Béatrice Ephrussi la noua vilă roz Ile-de-France din Cap Ferrat – acum Villa Ephrussi-Rothschild. Admiră colecțiile de tablouri, mobile și porțelanuri franțuzești. Admiră îmbunătățirile care se fac în grădini, unde anumite porțiuni din coasta dealului sunt eliminate și se sapă un canal asemănător cu cel de la Alhambra. Toți cei 20 de grădinari sunt îmbrăcați în alb.

În aprilie, la Paris cu Viktor. Tot fără copii. Ei rămîn la Fanny, la Hôtel Ephrussi din place d'Iéna, iar Emmy face o mulțime de cumpărături și Viktor petrece multe zile la birourile Ephrussi et Cie. Parisul nu mai este la fel.

Charles Ephrussi, iubitul proprietar al *Gazette*, cavaler al *Légion d'honneur*, promotor al artiștilor, prieten al poetilor, colecționar de *netsuke*, vărul favorit al lui Viktor, a murit pe 30 septembrie 1905, la vîrstă de 55 de ani.

Anunțul din ziare îi roagă pe cei care nu au primit o invitație să vină la înmormântare. Cei care purtau sicriul – frații lui, Theodore Reinach, marchizul de Cheveniers – erau înlăcrimați. Au apărut numeroase necrologuri, care vorbeau despre acea *délicesse naturelle*, pe care o avea

și despre integritatea și buna lui cuviință. *Gazette* a publicat un necrolog încadrat într-un chenar negru:

Cu stupoare și profundă durere toti cei care l-au cunoscut au aflat – la sfîrșitul lunii septembrie – despre boala și apoi moartea neasteptate ale iubitului și bunului domn de o inteligență remarcabilă care a fost Charles Ephrussi. În societatea pariziană, mai ales în lumea artelor și literelor, el legase multe relații de prietenie cu oameni care au fost imediat cuceriti de șarmul și siguranța felului său de a fi, de rafinamentul spiritului și de bunătatea sufletului său. Oricine i-a bătut la ușă a putut vedea că era de generos, el primindu-i pe artiștii tineri la fel ca și pe cei mai în vîrstă; s-a împrietenit – putem afirma aceasta fără nici o ezitare – cu toți cei care s-au apropiat de el.

Proust îi trimite celui care scrisese necrologul condoleanțele sale. Citind acest necrolog în *Gazette*, „toți cei care nu l-au cunoscut pe Dl Ephrussi vor ajunge să îl iubească, iar cei ce l-au cunoscut vor fi năpădiți de amintiri”. Charles i-a lăsat lui Emmy prin testament un lăncișor de aur. Louisei i-a lăsat un colier de perle, iar moșia lui i-a revenit nepoatei sale Fanny Reinach, care s-a căsătorit cu savantul elenist.

Surprinzător este că și fratele lui Charles, Ignace Ephrussi, *mondain*, duelist, *amateur de la femme*, a murit de inimă la 60 de ani. Se amintește faptul că era un călăreț priceput, că era văzut pe calul lui gri dimineața devreme în Bois de Boulogne. Generos și atent la detali, le-a lăsat prin testament celor trei copii ai familiei Ephrussi, Elisabeth, Gisela și Iggie, 30 000 de franci; le-a lăsat ceva chiar și surorilor

mai mici ale lui Emmy, Gerty și Eva. Cei doi frați au fost înmormântați unul lîngă altul în Montmartre, în cavoul familiei, alături de părinții lor morți demult și de iubita lor soră.

Curînd după vizita la Paris – mult mai pustiu fără Charles și Ignace – vine vara. Sezonul începe în iulie împreună cu familia Gutmann, bancheri și filantropi evrei, prietenii cei mai apropiati ai lui Viktor și Emmy. Au cinci copii, aşa că Elisabeth, Gisela și Iggie sînt invitați să stea cîteva săptămîni în casa lor de la țară, Schloss Jaidhof, la 50 de kilometri de Viena. Viktor rămîne la Viena.

August înseamnă Elveția, la cabana Ephrussi, cu verii din Paris, Jules și Fanny. Emmy merge cu copiii și cu Viktor. Nu face mare lucru. Încearcă să-i liniștească pe copii. Află ce se mai întîmplă la Paris. Iese cu barca pe Lacul celor Patru Cantoane, pornind de la debărcaderul unde flutură steagul Rusiei imperiale, cu unul dintre lachei trăgînd la vîsle. Merge la *Concours Hippique* în Lucerna cu mașina împreună cu Jules ca să vadă sărituri peste obstacole, și la înghețată după aceea, la Hugeni.

În septembrie și octombrie la Kövesces cu copiii și cu părinții, cu Pips și o grămadă de veri. Viktor vine și stă și el cîteva zile din cînd în cînd. Scăldat, plimbări cu calul sau pe jos, partide de vînătoare.

La Kövesces sînt cîteva personaje foarte excentrice care le oferă educație surorilor lui Emmy, Gerty și Eva, care sînt cu 12, respectiv 15 ani mai mici decît ea. Printre acestea se numără acum și o cameristă franțuzoaică de la care pot deprinde franceza vorbită cu un accent parizian perfect, un profesor mai bătrîn care le învață scrisul, cititul și aritmetică, o guvernantă din Trieste pentru germană și italiană și, în sfîrșit,

un pianist ratat (domnul Minotti) ca să le învețe muzică și șah. Mama lui Emmy le dă dictări în engleză și citește Shakespeare împreună cu ele. Mai e și bătrînul cizmar vienez care face botinele din piele întoarsă albă cu care Evelina este atât de pretențioasă. După o boală, vine să-și petreacă perioada de convalescență la moșie, i se dă o cameră plăcută, însorită și râmne aici pentru tot restul vieții, făcînd încălțări pentru ea și ocupîndu-se de cîini.

Patrick Leigh Fermor a poposit la Kövescesul în timpul călătoriei sale prin Europa în anii 1930 și a spus că avea încă aerul unui prezbiteriu englezesc, cu teancuri de cărți în toate limbile posibile și tot felul de obiecte ciudate din corn de cerb și din argint îngrămădite pe birouri. Era „Liberty Hall”, spunea Pips, întîmpinîndu-l în bibliotecă cu engleza lui fără cusur. Kövesces îți dădea impresia aceea de autosuficiență ce apare cînd sînt o mulțime de copii într-o casă mare. În mapa de hîrtie albastră a tatâlui meu este un manuscris îngălbenit al unei piese de teatru cu titlul *Der Grossherzog (Arhiducele)*, pusă în scenă în sufragerie de toți verii, într-o vară înainte de Primul Război Mondial. Copiii sub 2 ani și cîinii nu au voie aici.

Domnul Minotti cîntă la pian în fiecare seară după cină. Copiii joacă „jocul lui Kim”. Niște obiecte – o cutie pentru cărți de vizită, un pince-nez, o scoică și, la un moment dat (ce palpitant!), revolverul lui Pips – sînt așezate pe o tavă și arătate timp de 30 de secunde. Apoi sînt acoperite cu o pînză, după care notezi pe o hîrtie toate obiectele pe care îți le amintești. E cam plăcitor, pentru că Elisabeth cîștigă de fiecare dată.

Pips își invită și prietenii cosmopoliti să petreacă aici cîteva zile.